

Byt ut ledningen för Folkhälsomyndigheten

Utomlands och i Sverige har många undrat varför regeringen i stort sett avstår från att regera i en krissituation som denna pandemi. Visserligen sker detta i överensstämmelse med regler och traditioner om en grundläggande ansvarsuppdelning mellan folkvalda och tjänstemän på ett statligt ämbetsverk, men en senare diskussion kan visa om en sådan fördelning av ansvar och icke-ansvar även i framtida kristillstånd kan te sig meningsfullt.

Vad som däremot utan tvekan utgör regeringens ansvar är att pröva och vid behov korrigera tjänstemännens sätt att utöva sitt ansvar. Detta verkar nu i högsta grad vara fallet i pandemins fjärde månad. Pga. följande sex skäl behöver ledningen för FHM bytas ut innan den andra vågens smittspridning tar fart till hösten. Det verkar helt enkelt outhärdligt att då återigen "producera" 3-5 gånger fler onödiga dödsfall och svårt sjuka än i jämförbara grannländer. Vem tar ansvar för dem som redan dött i onödan under våren, och hur? Utan tvekan har den svenska modellen, *der Sonderweg Schweden*, krävt människoliv.

För det första har FHM i pandemins inledande skede, trots internationella och andra länders bedömningar, reagerat alldeles för sent och därmed försummat möjligheterna att initialt begränsa smittspridningen. Därefter har man avstått från att testa i större skala och att aktivt spåra smittan. Att avstå från omfattande testning gör att man famlar i blindo (som Tysklands hälsominister med rätta klargör) och att avstå från intensiv cluster-smittspårning omöjliggör framgångar som andra länder effektivt har uppnått.

För det andra har man valt att inte besluta om restriktioner utan att istället vädja till befolkningens "folkvett" genom rekommendationer som ingen är juridiskt skyldig att följa. Tack och lov har dock många medborgare insett betydelsen av dessa och tom skärpt sina egna beteenden, åtminstone i inledningsfasen. Siffrorna visar solklart att avståendet från en s.k. "lock down" har medfört en betydligt större smittspridning än i t ex Tyskland, Norge, Danmark och Finland.

Denna "lagom stora" smittspridning (som har belastat den medicinska kapaciteten till bristningsgränsen) hade kunnat undvikas, och det är numera uppenbart att strategin bottnar i ett önsketänkande om att relativt snabbt uppnå s.k. flockimmunitet. Denna vetenskapligt tämligen ogrundade förhoppning har dock inte blivit verklighet, vilket FHMs ledare fortfarande inte verkar vilja acceptera. Även om de ofta har förnekat denna målsättning har de svarat tämligen diffust på ett sätt som ändå tyder på att aktiv immunisering har varit en del av strategin. Forskare och debattörer har klart och tydligt fastslagit att en sådan immunisering genom en allmän spridning kostar onödiga människoliv, vilket har varit fallet i Sverige under de gångna månaderna.

Med tanke på kritiken har man för det fjärde pekat på äldreomsorgens stora och länge välkända brister. Dock har man aldrig pekat på att smittan inte uppstår bland de äldre utan förs in dit. Det är således den allmänt höga smittspridningen i samhället som uppstår i ett lagom öppet land i kombination med de diskuterade bristerna som utgör orsaken. FHMs allmänna strategi om att inte så mycket som möjligt begränsa spridningen har således med viss nödvändighet lett till att virus har kunnat ta sig in även till de äldre.

Att, för det femte, genomgående ha hållit öppet skolor och förskolor trots att forskningen visar tydligt att barn bär lika mycket virus i sig som vuxna, även om de inte insjuknar i samma utsträckning, har medfört en betydande risk som myndighetens företrädare har konstant spelat ned.

För det sjätte framstår det som totalt oacceptabelt att aktuella forskningsresultat inte beaktas och att andra länders framgångsrika strategier inte tas till intäkt för att radikalt lägga om kursen även i Sverige. Att avfärda kritiken som "oanständig" framstår i sig som skadligt och oansvarigt. Snarare är den kritiska dialogen i all forskning en oumbärligt nödvändig förutsättning för att uppnå största möjliga kunskap, och därmed skydd av befolkningens liv och hälsa. Likaså har ogrundade uttalanden om att beredskapen skulle vara god och att vården är väl rustad för att ta hand om de sjuka, så att man undviker "triage" (dvs. selektion av vilka som får överleva), stått i ett märkligt missförhållande till vad läkare och vårdpersonal dagligen berättar från golvet verklighet. Det verkar som om FHM:s nuvarande ledare snarare genomför ett experiment med befolkningens och virusspridningens kurvor än att följa en klar och tydlig strategi för att rädda liv.

En nödvändig del av den nu påbörjade evalueringen är att pga. dessa skäl överväga att byta ut ledningen för FHM för att inte garantera en minskning av befolkningens mycket värdefulla förtroende för de folkvalda och experterna, och att tillsätta en expertkommission med många olika experter och sakkunniga från fler olika kunskapsområden, t ex i samarbete med Kungliga Vetenskapsakademien. Regeringen kan då i likhet med andra liberala demokratier fatta beslut i dialog med rådgivande organ med olika röster snarare än att överlåta hela ansvaret åt en enda liten grupp av tjänstemän. Att FHM dessutom ingår ett miljonkontrakt med en f d anställd som lovar guld och gröna skogar bortom allt rådande medicinskt förnuft samtidigt som man ignorerar sin tidigare ledares rakryggade självkritik, vittnar om en osund diskussionskultur i myndigheten. Sverigebild i andra länder, och även hos undertecknad, har likaså som hela den svenska välferdsmodellen fått sig en allvarlig knäck under denna vår.

Gud bevara oss från att till vintern begå samma misstag genom att "offra" onödiga mänskliga liv pga. en lagom ambitiös strategi och en from önskan om flockimmunitet. Hellre då växla mellan "hammaren och dansen" och förhålla sig till folkvaldas beslut än själlösa tjänstemän.

Sigurd Bergmann, professor emeritus i religionsvetenskap (Trondheim, Uppsala, Lund, München) och sekreterare för "European Forum for the Study of Religion and the Environment"

<https://www.project-syndicate.org/commentary/swedish-coronavirus-no-lockdown-model-proves-lethal-by-hans-bergstrom-2020-04>
<https://seeingthewoods.org/2020/05/18/you-have-to-change-your-life-our-common-post-corona-future-through-a-swedish-lens/>
<https://www.sydsvenskan.se/2020-05-27/jag-tror-det-finns-tre-anledningar-till-att-tyskland-tagit-sig-igenom-krisen-relativt-val>
<http://www.tagesspiegel.de/wissen/cluster-fahndung-abstand-masken-so-schaffte-es-japan-ohne-lockdown-das-coronavirus-fast-vollstaendig-zu-besiegen/25868924.html>
<https://www.ndr.de/nachrichten/info/37-Nochmal-Thema-Kinder-Zwei-neue-Studien,audio675438.html>
<https://www.dn.se/debatt/flockimmunitet-ar-en-farlig-och-orealistisk-coronastrategi/>
<https://www.dn.se/debatt/ett-ovederhaftigt-och-direkt-oanstandigt-angrepp/>
<https://www.dn.se/nyheter/sverige/giesecke-har-miljonavtal-med-folkhalsomyndigheten-nu-dras-faktura-tillbaka/>
<https://www.theguardian.com/world/2020/may/24/sweden-wrong-not-to-shut-down-says-former-state-epidemiologist>
<https://www.zeit.de/politik/ausland/2020-04/schweden-coronavirus-pandemie-massnahmen-zahlen-infektionen-pflege>
<https://www.gp.se/kultur/kultur/coronakrisen-%C3%A4r-ett-sammanbrott-%C3%B6r-den-svenska-modellen-1.28044594>
<https://www.dn.se/debatt/alternativ-coronastrategi-for-sverige-kan-radda-liv/>
<https://www.expressen.se/kroniker/johan-hakelius/till-sist-har-varlden-forstatt-det-ar-nat-sarskilt-med-oss/>